

Žilinská univerzita v Žiline
Univerzita tretieho veku

Hospodářství a Věda 1923, retuše na známkách

Vypracoval: Karel Vodička
Vzdělávací program: Sběratelství

Ak. rok: 2022/2023
Semester: letní, zimní
Ročník: 2

1. Úvod

Předmětem této ročníkové práce je odborný článek na téma Hospodářství a Věda 1923, retuše na známkách 100h, 200h a 300h. Tento článek má sumárním způsobem popsat doložené typy retuší známkové emise HaV1923.

2. Jádno

2.1. Emise HaV1923

Emise Hospodářství a věda byla vydána dle Věstníku 1.2.1923 v oběhu zjištěna od 24.1.1923 (100h), platnost známek byla do 31.12.1925, ale jejich použití bylo poštou tolerováno až do 15.1.1926. Jako podklad sloužil návrh ak. Malíře Jakuba Obrovského Hospodářství a věda (1920), tento návrh byl zjednodušen, zvláště ve šrafování a v některých detailech kresby. Ministerstvo pošt se rozhodlo pro tři hodnoty 100,200 a 300h. Všechny hodnoty obsahují retuše.

Tato emise je také velmi zajímavá z hlediska nákladu a následného poštovního použití. Sto halířová hodnota je z hlediska nákladu a poštovního použití nejběžnější známka této emise. Např. u I. typu 100h hodnoty je odhadovaný náklad pouze 11 mil proti II. a III. typu kde jsou odhadované stovky miliónů kusů. Další zajímavostí jsou retuše známek pro jednotlivé nominální hodnoty.

100h - odhadovaný náklad:

I.typ.....11 mil. kusů (známo 5 typů retuší)
II.typ.....130 mil. kusů (známy 2 typy retuší + 2 typy „nové“ retuše)
III.typ.....240 mil. kusů (známy 3 typy retuší)

200h - odhadovaný náklad:

II.typ.....19,55 mil. kusů (znám 1 typ retuše)
III.typ.....14,70 mil. kusů (bez retuše)

300h - odhadovaný náklad:

I.typ.....6,8 mil. kusů (známy 2 typy retuší + 1 typ „nové“ retuše)
II.typ.....5,5 mil. kusů (známy 2 typy retuší)
III.typ.....14,6 mil. kusů (bez retuše)

Základní typy hodnot:

**I.TYP. Písmeno „P“ v POŠTA s čárkou,
žebra v lístcích dlouhá a téměř rovná**

Obr. č.1

**II.TYP. Písmeno „P“ v POŠTA s čárkou,
žebra v lístcích kratší a lomená**

Obr.č.2

**III. TYP. Písmeno „P“ v POŠTA bez čárky,
žebra v lístcích krátká a přerušovaná**

Obr.č.3

Známkové hodnoty 100h, 200h a 300h obsahují mnoho podtypů. Tyto podtypy jsou důležité při ověřování retuše jako pomocného kontrolního znaku zejména při zakrytí části retuše razítkem. Předmětem tohoto článku není popis těchto podtypů. Část filatelistické veřejnosti uznává IV. typ, ale dle katalogu Pofis není tento typ uznáván.

2.2. Retuše

Obecný význam či popis slova RETUŠE znamená oprava. Jedná se o opravu poškozené nebo špatně vyrobené tiskové desky případně velmi opotřebované části tiskové desky. Retuše máme „primární“ nebo „sekundární“ a z hlediska techniky opravy „pozitivní“ nebo „negativní“.

Co se týká retuší pro emisi HaV 1923, jsme odkázáni pouze na posouzení jejich zjevné stránky a odhad fáze výroby, v níž byla retuš provedena, neboť je absence studijního materiálu dokumentujícího především fázi před zahájením vlastního tisku známek, například černotisky, toto znemožňuje posouzení výchozího stavu tiskové desky jakožto originálu ve vztahu k provádění retuší. Další problém je, že se části v tiskové desce mohly zaměňovat a to znemožňuje přesné určení známkového pole.

Retuše jsou popsány a číslovány dle publikace „Žampach-Karásek-Pittermann. 1990. *Hospodářství a věda 1923*“.

Příkladem deskové vady (obr.č.3a) a následné retuše (obr.č.3b) jsou známky 100h, II.typu. Na známkách je vidět desková vada a následná oprava (retuše) v tomto případě zůstal kontrolní znak – krátká bílá čárka v pravé noze.

Obr.č.3a

Obr.č.3b

RETUŠE NA ZNÁMKÁCH 100h I.typ

Razítkovaná 100h, I.typ, podtyp a, řádkové zoubkování 13 $\frac{3}{4}$, R1-Retuš písmen, obr.č.4 (poškozené písmeno K ve slově ČESKOSLOVENSKÁ, obr.č.5)

Obr.č.4

Obr.č.5

Razítkovaná 100h, I.typ, podtyp a, řádkové zoubkování 13 $\frac{3}{4}$, R2-Retuš číslice „1“, obr.č.6 (velmi slabá vrchní část číslice 1, obr.č.7)

Obr.č.6

Obr.č.7

Razítkovaná 100h, I.typ, podtyp f, řádkové zoubkování 13 $\frac{3}{4}$, R3-Retuš hodnotového oválu, obr.č.8 (hodnotový ovál v horní části poškozen, obr.č.9)

Obr.č.8

Obr.č.9

Razítkovaná 100h, I.typ, podtyp d, řádkové zoubkování $13 \frac{3}{4}$, R4-Retuš barevné čáry, obr.č.10 (barevná slabá čára přes snop, obr.č.11)

Obr.č.10

Obr.č.11

Razítkovaná 100h, I.typ, podtyp e, řádkové zoubkování $13 \frac{3}{4}$, R5-Retuš žeber lístků –zdvojení, obr.č.12 (v prvním lístku je zdvojeno žebro, obr.č.13)

Obr.č.12

Obr.č.13

RETUŠE NA ZNÁMKÁCH 100h II.typ

**Neupotřebená 100h, II.typ, hřebenové zoubkování $13 \frac{3}{4}:13 \frac{1}{2}$,
R8-Retuš číslice „1“ a oválu, obr.č.14 (číslice 1 je v dolní a horní části nakloněna,
číslice 1 má ostrý hrot, obr.č.15)**

Obr.č.14

Obr.č.15

**Razítkovaná 100h, II.typ podtyp b, řádkové zoubkování $13 \frac{3}{4}$, fragment razítka
ZEIDLER, 30.VIII. 29-18, R9-Retuš meče, obr.č.16 (hruška meče je zakulacená,
obr.č.17)**

Obr.č.16

Obr.č.17

**Razítkovaná 100h, II.typ, podtyp d, hřebenové zoubkování $13 \frac{3}{4}:13 \frac{1}{2}$,
R22-Okraje knihy a paty levé nohy, obr.č.18 (slabá čárka v pravé noze, obr.č.19)**

Obr.č.18

Obr.č.19

RETUŠE NA ZNÁMKÁCH 100h II.typ

Retuš rostlinného dekoru Rx (poznávací znak je bílá čárka u hodnotového štítku, obr.č.20)

Obr.č.20

RETUŠE NA ZNÁMKÁCH 100h III.typ

Razítkovaná 100h, III.typ , hřebenové zoubkování $13\frac{3}{4}:13\frac{1}{2}$,
R13-Retuš čáry přes štítek, obr.č.21 (výčnělky v číslech 100, obr.č.22)

Obr.č.21

Obr.č.22

Razítkovaná 100h, tzv. IV.typ, bez podtypu, stejná retuš je pro III.typ , řádkové
zoub. $13\frac{3}{4}$, R14-Retuš druhého lístku, obr.č.23 (žebro druhého lístku je silné,
obr.č.24)

Obr.č.23

Obr.č.24

RETUŠE NA ZNÁMKÁCH 200h II.typ

Neupotřebená 200h, II.typ, bez podtypu, řádkové zoubkování $13 \frac{3}{4}$, R10-Retuš rohu knihy, obr.č.25 (propojení rohu knihy levou čárkou, obr.č.26)

Obr.č.25

Obr.č.26

Vyobrazený exemplář známky je publikován v publikaci Vzácnosti a zajímavosti československých známek, Jan Karásek, 2000.

Tento typ retuše je vzácný, jsou známy tři neupotřebené exempláře, upotřebených známek je známo kolem 30 kusů. Tatáž retuš upotřebená na celistvosti je známa pouze jedna.

RETUŠE NA ZNÁMKÁCH 300h I.typ

Razítkovaná 300h, I.typ, bez podtypu, řádkové zoubkování 13 $\frac{3}{4}$, R6-Retuš číslic „300“, obr.č.27 (v číslic 3 je malý zobáček, obr.č.28).

Obr.č.27

Obr.č.28

Nejvzácnější typ retuše, R7-Retuš písmen a stuhy (poškozený nápis ČESKOSLOVENSKÁ, obr.č.29)

Obr.č.29

Tento typ retuše je velmi vzácný, jsou známy pouze dva neupotřebené exempláře, upotřebené exempláře se vyskytují zcela minimálně.
Tatáž retuš upotřebená na celistvosti je známa pouze jedna.

R122 -Retuš bílé skvrny u ruky, obr.č.30, typický znak je poškozená A ve slově ČESKOSLOVENSKÁ, u levé ruky není tečka

Obr.č.30

RETUŠE NA ZNÁMKÁCH 300h II.typ

Razítkovaná 300h, II.typ podtyp c, hřebenové zoubkování $13\frac{3}{4}:13\frac{1}{2}$, R11-Retuš květu, obr.č.31 (květ v keři je deformovaný, obr.č.32)

Obr.č.31

Obr.č.32

Razítkovaná 300h, II.typ bez podtypu, řádkové zoubkování $13\frac{3}{4}$, fragment razítka ČESKÉ VELENICE, 17.I. 24-12, R12-Retuš štítku a číslice 3, obr.č.33, (kontrolní znak je skvrna pod nápisem ČESKO.., obr.č.34)

Obr.č.33

Obr.č.34

RETUŠE NA ZNÁMKÁCH a CELISTVOSTECH

Dopis odeslaný v tuzemsku (obyčejné psaní). Výplatní známka dle katalogu Pofis: #173,100h, II.typ, podtyp b, ŘZ 13 $\frac{3}{4}$. Vyplaceno v celkovém součtu 1,00 Kč.

Výplata poštovního dle tarifního období V, Psaní – listovní zásilky v tuzemsku. Tzn. psaní/další...1Kč, výplatné je vylepeno správně.

Dopis byl odeslán z Královo Dvora u Berouna do Prahy. Odchozí razítko: KRÁLŮV DVŮR * Č.S.P*; dle Monografie č.17: typ razítka M.41 a (1920-1924).

Obr.č.35

Známka obsahuje retuš, dle publikace Hospodářství a věda 1923 (Žampach,Karásek,Pittermann; 1990): **R9- retuš hrušky meče**

Obr.č.36

Detail hrušky meče
„zakulacené“

Obr.č.37

Detail podtypu II.b
„kadeře vlasů spojené“

3. Závěr

V minulém století byl takový trend, že filatelisté známky vystřihovali a lepili do alb. O sbírání celistvostí nebyl takový zájem jako je v dnešní době. Díky tomu se dochovalo velmi málo celistvostí, které dokládají použití retuší známek na celistvostech.

Tato práce je svým způsobem otevřená a to ve smyslu, že můžou být doplněny další poznatky a zejména dohledání publikovaných či nabízených retušovaných typů. Studium typů, deskových vad a retuší se intenzivně věnuje sdružení Knihtiskových známek, rád bych navázal spolupráci s kolegy, protože jsem také členem tohoto spolku.

Velké poděkování patří panu Petrovi Flaškovi za zajištění publikovaného materiálu.

Seznam použité literatury:

1. Knihy / Monografie

Ing. Jan Karásek-Antonín Michele-MUDr. Bohuslav Svoboda. 1971. *Monografie Československých známek II. díl. Pamětní 1919-1920, Alegorie, Červ. kříž, Hospodářství a věda 1923*. Praha 1971: Poštovní filatelistická služba v Praze, 1971. 444s.

Žampach-Karásek-Pittermann. 1990. *Hospodářství a věda 1923*. Brno: KF06-16 a 06-101 Brno ve spolupráci s Komisí čs. Znamky SČSF a POFIS Praha 1990. 104 s.

František Beneš. 2015. *Specializovaná příručka pro sběratele poštovních známek: Československo 1918-1939*. Praha: POFIS, spol. s r.o., ve spolupráci s Klubem Filatelie. 2015. 232 s. ISBN 80-86405-38-9.

Jan Klim-Jan Štolfa-Zdeněk Filípek. 2016. *Československo 1918-1939; II. část, specializovaný katalog známek a celistvostí*. Nakladatelství EUROPRINT, spol. s r.o. 2016. 224 s. ISBN 978-80-906336-0-5.

2. Článek v časopise

Jiří Stupka. 2007. *Hospodářství a věda 1923 (III)*. Merkur Revue 4/2007. ISSN 1211-3077, 2007, č. 4, s. 28-31.